

ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У БІЛОЦЕРКІВСЬКОМУ ІНСТИТУТІ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Кулішов В.С., *завідувач кафедри педагогіки, психології та менеджменту*

Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України,

кандидат педагогічних наук, доцент

Підготовка сучасних фахівців у закладах вищої освіти супроводжується низкою викликів та вимог, які дозволяють їм реалізувати професійний та особистісний потенціал на якісно новому рівні. У даному контексті особливої актуальності та цінності набуває студентоцентрований підхід в освітньому процесі, що передбачає врахування індивідуальних можливостей, потреб та запитів здобувачів освіти, свободи їхнього вибору стосовно компонентів освітніх програм, стимулювання індивідуального сенсу освітньої діяльності та відповідального вибору індивідуальної освітньої траєкторії.

Освітня практика доводить, що сьогодні актуальними залишаються індивідуалізація та диференціація освітньої діяльності. Як правило, за традиційного підходу викладач визначає єдину траєкторію досягнення здобувачами освіти результатів відповідно до стандарту, за диференційованого підходу педагог пропонує кілька можливих траєкторій для груп здобувачів з різними можливостями, за індивідуального підходу упроваджується розроблена для кожного здобувача освіти траєкторія, яка є найбільш сприятливою для його освітнього розвитку. Проте, незважаючи на організацію освітнього процесу з урахуванням індивідуалізації та диференціації навчання здобувачів освіти – педагог у повній мірі не враховує всі індивідуальні потреби, запити та можливості кожного здобувача освіти. У зв'язку з цим, формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти є важливою умовою якісної підготовки сучасного фахівця.

Необхідність враховувати індивідуальні особливості студента в процесі навчання очевидна: здобувачі освіти відрізняються один від одного. Оволодіння навчальним матеріалом, вміннями, навичками, стан виконання завдань залежать від індивідуальних особливостей здобувачів освіти. Індивідуальний підхід створює сприятливі умови для розвитку пізнавальної активності, здібностей та обдарувань кожного студента. При цьому йдеться не про адаптацію цілей і змісту навчання до окремих студентів, а про вибір форм і методів навчання з урахуванням особливостей і здібностей здобувача освіти, що робить навчання доступним і посилює [3].

Сьогодні розроблення індивідуальних освітніх траєкторій в Україні закріплено на законодавчому рівні. Зокрема, в Законі України «Про освіту» зазначено, що здобувачі освіти мають право на індивідуальну освітню траєкторію. Індивідуальна освітня траєкторія – це персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання [1].

Теоретичні та практичні аспекти формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти сьогодні досліджують вчені: С. Березанська, Т. Коростіянець, О. Нещерет, Н. Олійник, П. Сисоєв, Е. Зеєр, Т. Осипова, Т. Руденко, І. Козубовська, Т. Олійник та інші.

Провідні заклади вищої освіти світу вже давно практикують навчання за індивідуальними освітніми траєкторіями. Зокрема, можна виділити два підходи, такі як європейський та американський. Перший передбачає свободу здобувача освіти і під час вибору навчальних дисциплін (не менше 20% від загального обсягу навчального часу впродовж усього періоду навчання), і під час відвідування занять. Водночас за американського підходу вибіркові дисципліни складають також понад 20% від загального обсягу навчального часу, однак відвідування занять є обов'язковим [2].

Сьогодні існує низка можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти, у тому числі індивідуальний освітній маршрут, що формується за кожним освітнім компонентом (навчальна дисципліна, практика, курсова робота, кваліфікаційна робота) індивідуальної програми навчання в контексті реалізації індивідуальної програми особистісно-професійного саморозвитку та професійного виховання на визначений студентом період навчання (місяць, семестр, навчальний рік). Індивідуальний освітній маршрут, як правило, має чітку структуру: визначення всіх видів завдань, чіткі терміни їх виконання, вимоги до обраного рівня виконання завдання та критерії його оцінювання, форма і спосіб звітності, терміни звітності, план виконання кожного завдання із зазначенням змісту діяльності на кожному етапі виконання завдання та відведений на це час.

Багато науковців та викладачів-практиків сьогодні схиляються до думки про те, що вітчизняним закладам вищої освіти під час реалізації індивідуальних освітніх траєкторій потрібно орієнтуватися на закордонний досвід, адже головною їхньою відмінністю у підходах до освітнього процесу є відсутність реальної свободи студентів у навчанні. При цьому потрібно враховувати ключові принципи під час формування індивідуальної освітньої траєкторії студентів: принцип індивідуалізації освітнього процесу, принцип усвідомленості перспективи та можливості безпосередньої участі в організації освіти, принцип диференціації, принцип врахування й дотримання інтересів студентів, принцип зіставлення можливостей освітнього середовища з випереджальними можливостями студентів.

У Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти (БІНПО) сьогодні значна увага приділяється створенню умов для формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти. Це зокрема:

- індивідуальна освітня траєкторія реалізації особистісного потенціалу кожного здобувача освіти формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і компетентнісного досвіду та передбачає вибір окремих дисциплін з переліку, що пропонує БІНПО і рівня їх складності, методів і засобів навчання;

– навчальні дисципліни за вибором здобувача вищої освіти або вибіркові навчальні дисципліни вводяться кафедрами БІНПО з метою задоволення освітніх і кваліфікаційних потреб здобувачів, посилення їх конкурентоспроможності та затребуваності на ринку праці, а також ефективного використання можливостей Інституту, врахування регіональних потреб, інтересів стейкхолдерів тощо;

– навчальний план включає обов'язкові дисципліни та передбачає наявність кредитів для вибіркового дисциплін. Обсяг вибіркового дисциплін становить не менше 25% кредитів ЄКТС від загального обсягу освітньої програми;

– вибірковість є засобом підвищення якості освіти та освітньої діяльності. Визначення вибіркового дисциплін індивідуального навчального плану відповідає принципам: *альтернативності* (не менше двох приблизно рівноцінних альтернатив на кожну позицію вибору); *змагальності* (здобувач вищої освіти здійснює свій вибір після ознайомлення з програмами дисциплін); *академічної відповідальності* (не допускати нав'язування здобувачам вищої освіти певних вибіркового дисциплін в інтересах кафедр та окремих викладачів);

– інформування здобувачів про зміст дисциплін за вибором є прозорим і доступним: розділи сайту БІНПО «Здобувачам», «Онлайн-опитування щодо забезпечення якості освіти» вкладка «Каталог вибіркового дисциплін на 2022/2023 н.р.» тощо;

– проводиться онлайн-опитування здобувачів освіти щодо вибіркового дисциплін, результати аналізуються на засіданнях Ради із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, проєктними групами.

Важливою компонентою формування індивідуальної освітньої траєкторії у БІНПО є також стабільний перелік баз для практичної підготовки у такій кількості, щоб дозволити студенту вибір. Професійне самовизначення й професійна адаптація студентів під час виробничих і навчальних практик дає змогу сформувати спеціальні компетенції, необхідні для конкретних видів професійної діяльності. Якщо місце проходження практики студенти

вибирають на основі професійних інтересів, перспектив працевлаштування (або вже наявного професійного досвіду), тобто за запитом роботодавців, то відбувається значне розширення можливостей індивідуальної освітньої траєкторії навчання студента.

Таким чином, серед основних шляхів формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти варто виділити:

- можливість обирати вибіркові дисципліни відповідно до здібностей, уподобань та специфіки майбутньої професії здобувача освіти;
- можливість самостійно обирати бази практичної підготовки на основі професійних інтересів, перспектив працевлаштування;
- можливість обирати тематику майбутніх курсових та кваліфікаційних робіт, що відповідає запитам, потребам здобувача освіти та специфіці майбутньої професії.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Немець Л., Гусєва Н., Суптело О. Міжнародний досвід використання індивідуальних освітніх траєкторій у підготовці студентів у галузі суспільної географії. *Проблеми сучасної освіти*. 2019. Вип. 10. С. 43–50.
3. Шевчук Г.Й. Індивідуальна освітня траєкторія студента: суть і ключові аспекти організації. *Педагогічні науки*. 2021. Вип. 19. С. 56–61.